

ΕΝΟΤΗΤΑ 27

Κοινωνικοποίηση - Μαζοποίηση - Αλλοτρίωση

A1. α.

1 - στ, 2 - ζ, 3 - η, 4 - β, 5 - α, 6 - γ, 7 - δ, 8 - ε.

A1. β.

1. Ο **ατομικισμός** στις σύγχρονες κοινωνίες μπορεί να περιορίσει τη συλλογικότητα και τη συνοχή των κοινωνικών δεσμών.
2. Η διαδικασία της **κοινωνικοποίησης** αποδυναμώνεται, όταν η διαπαιδαγώγηση του ατόμου είναι ανεπαρκής και δεν του παρέχει τα αναγκαία πρότυπα και αξίες.
3. Η υποκατάσταση των ουσιαστικών δεσμών από **απρόσωπες σχέσεις** ενισχύει την **αλλοτρίωση**, καθώς το άτομο απομακρύνεται από το περιβάλλον αλλά και από τον ίδιο του τον εαυτό.
4. Όταν κάποιος δεν μπορεί να ανταποκριθεί στους αναμενόμενους **κοινωνικούς ρόλους**, κινδυνεύει να βιώσει **περιθωριοποίηση**, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά την **κοινωνική** του **ταυτότητα** και την αίσθηση του ανήκειν.
5. Η τάση για **μαζοποίηση** οδηγεί τα άτομα στην υιοθέτηση ομοιόμορφων προτύπων και στάσεων, στερώντας τους τη δυνατότητα ουσιαστικής προσωπικής έκφρασης.

A2.

αλληλεπίδραση - γ, απομόνωση - β, ενσωμάτωση - α, καθωσπρεπισμός - β, επιτήδευση - γ, προσαρμόζομαι - α, απόκλιση - β, ομοθυμία - γ, αποκλεισμός - β, φερέφωνο - α.

A3.

1 - δ, 2 - στ, 3 - ε, 4 - ι, 5 - γ, 6 - ζ, 7 - θ, 8 - α, 9 - η, 10 - β.

B1.

Η μαζοποίηση κλείνει μέσα της **διαβρωτική** και διαλυτική δύναμη, η οποία προσβάλλει κατά προτίμηση την προσωπικότητα του ανθρώπου, την **αυθυπαρξία** του. Η μάζα, το κοινωνικό αυτό **κατασκευάσμα**, που τα μέλη της είναι ανάμεσα τους συνδεδεμένα με μια αμοιβαία μεταβίβαση και μετάδοση συναισθηματικών και μόνο καταστάσεων, στη δράση της παρουσιάζει κάτι το νέο, αυτό που δεν μπορεί χωρίς άλλο να παραχθεί από τα ατομικά δεδομένα. Αυτή κυριαρχεί στο άτομο και το κάνει εκτελεστικό της όργανο. Η προσωπικότητα **διαρρέει**, διαλύεται μέσα στο «χωνευτήρι» του μαζικού συνόλου. Το άτομο μέσα στη μάζα μπορεί να **προβεί** σε κάθε είδους ανηθικότητες, επειδή μέσα σ' αυτή ζει ως ανώνυμο. Αυτή του η ανωνυμία το απαλλάσσει από κάθε προσωπική ευθύνη. Όταν όμως χαλαρώνεται ή αφανίζεται η συνείδηση της ευθύνης, εκεί προβάλλει το **αχαλίνωτο** των παθών και των ενστίκτων. Πάντα η φυγή προς τη μάζα είναι η φυγή του ανθρώπου από την ευθύνη. Ο άνθρωπος μέσα στη μάζα **υφίσταται** πνευματική υποδούλωση. Φτάνει σε κατάσταση έντονης έξαψης, ώστε ν' αφανίζεται κάθε ίχνος **αυτοκυριαρχίας**. Το άτομο μέσα στη μάζα χάνει κάθε **φρόνηση** και αδυνατίζει έντονα η νοητική και η κριτική δύναμη του. Γίνεται **έρμαιο** κάθε είδους επιρροής και επίδρασης. Υποβάλλεται εύκολα, χάνει τη δύναμη της σκέψης. Το δίκαιο το τοποθετεί πάντα από το μέρος της μάζας, στη δύναμη της χάνει τέλεια την πρωτοβουλία του. Περιμένει να του πουν τι θα κάνει. Γι' αυτόν σκέπτεται «ο υπεύθυνος».

B2.

Αποδεικτέα θέση: Παρά την εξέλιξη της επικοινωνίας, η μοναξιά αποτελεί σκληρή πραγματικότητα της σύγχρονης εποχής («Σε μια εποχή που η επικοινωνία είναι πιο εύκολη από ποτέ, η μοναξιά αποτελεί μια σκληρή πραγματικότητα».)

Μέσα ενίσχυσης της αξιοπιστίας της/τεκμήρια:

1. Γεγονός της επικαιρότητας: «Ο κορωνοϊός περιόρισε την ανθρώπινη παρουσία, μίκρυνε ή ελαχιστοποίησε το όριο των ατόμων στις παρέες, ενίσχυσε τον φόβο απέναντι στους άλλους και κυρίως ανέδειξε με τον χειρότερο τρόπο εκείνο το βαθύ αίσθημα της απόγνωσης του να πεθαίνεις μόνος.»
2. Γνώμες ειδικών: «Η μοναξιά, όπως υποστηρίζουν πολλοί ειδικοί.../οι επιστήμονες που ισχυρίζονται ότι.../ερευνητές ήδη αναπτύσσουν φάρμακα...»
3. Αποτελέσματα έρευνας: «έρευνες έχουν δείξει ότι...»
4. Αριθμητικά και στατιστικά στοιχεία: «όσο το κάπνισμα 15 τσιγάρων την ημέρα/26%.»
5. Παραδείγματα: «Είναι χαρακτηριστικό ότι γι' αυτόν τον λόγο η βρετανική κυβέρνηση όρισε πριν από δύο χρόνια υπουργό Μοναξιάς.»

B3. α.

Ο τίτλος είναι δηλωτικός του περιεχομένου, εφόσον παρουσιάζει με σαφήνεια το κύριο θέμα του κειμένου: τον κομφορμιστή, δηλαδή το άτομο που ακολουθεί άκριτα τη μάζα, επιζητεί την ασφάλεια της ομοιομορφίας και δεν επιδιώκει να ξεχωρίσει ή να αλλάξει τον κόσμο. Η επεξήγηση που ακολουθεί («Ο άνθρωπος που δεν ήθελε να αλλάξει τον κόσμο») υπογραμμίζει την παθητικότητα και την έλλειψη οράματος του κομφορμιστή, που είναι το βασικό περιεχόμενο του κειμένου.

Χωρία που το υποδηλώνουν: «...το άτομο “καταπίνεται” από τη μάζα χάνοντας την πνευματική του ανεξαρτησία.», «Ο κομφορμιστής “ερωτοτροπεί” με την κανονικότητα, αποζητά την ασφάλεια στο να είναι ένας σαν όλους τους άλλους.», «Δεν κάνει μεγάλα όνειρα, δεν επιδιώκει ανατροπές, δεν οραματίζεται έναν καλύτερο κόσμο...».

B3. β.

Στοιχεία μορφής που τον καθιστούν αποτελεσματικό:

1. **Όσον αφορά τη σειρά των λέξεων:** Ο τίτλος ξεκινά με τη λέξη - κλειδί «Κομφορμιστής», που αποτελεί και τον βασικό νοηματικό άξονα του κειμένου, δηλώνοντας αμέσως το κεντρικό θέμα, και ακολουθεί επεξήγηση με μορφή ορισμού («Ο άνθρωπος που δεν ήθελε να αλλάξει τον κόσμο»). Έτσι, συνδυάζει τον όρο με την πρακτική του σημασία.
2. **Σε σχέση με τη στίξη:** Η χρήση της άνω και κάτω τελείας («Κομφορμιστής: Ο άνθρωπος...») οργανώνει τον τίτλο σε δύο μέρη: τον όρο και την επεξήγησή του. Η επεξήγηση είναι με μορφή ορισμού («Ο άνθρωπος που δεν ήθελε να αλλάξει τον κόσμο»). Έτσι, συνδυάζει τον όρο (Κομφορμιστής) με την πρακτική του σημασία, γίνεται σαφέστερος και πιο διδακτικός.
3. **Σε σχέση με τη λειτουργία της γλώσσας:** Η γλώσσα έχει αναφορική λειτουργία, καθώς περιγράφει με ακρίβεια τον τύπο του ανθρώπου που αναλύεται στο κείμενο. Παράλληλα, ωθεί τον αναγνώστη να αναστοχαστεί πάνω στη δική του στάση ζωής.
4. **Σε σχέση με το ύφος του:** Το ύφος είναι απλό, περιγραφικό αλλά και ελαφρώς ειρωνικό («ο άνθρωπος που δεν ήθελε να αλλάξει τον κόσμο»), πράγμα που τον καθιστά πιο ελκυστικό και επικοινωνιακά αποτελεσματικό. Προκαλεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη να δει γιατί κάποιος «δεν θα ήθελε» να βελτιώσει την κοινωνία.

B4.

1η γλωσσική επιλογή: Συνυποδηλωτική λειτουργία της γλώσσας

Χωρίο: «Σ' αυτόν τον λαβύρινθο δύσκολα βρίσκεις міτο και Αριάδνη», «που ταλανίζει τους ανθρώπους», «σβησμένοι από τον κοινωνικό χάρτη», «φαντάζει φωτισμένο οχυρό»

2η γλωσσική επιλογή: Συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις

Χωρίο: «μοναξιά», «δυσκολίες», «χάδι», «φροντίδα», «θαλπωρή»

3η γλωσσική επιλογή: Ασύνδετο σχήμα

Χωρίο: «Τους λείπει η ζέση, το βλέμμα, η φωνή, το χάδι»

B5.

Τρόποι οργάνωσης:

1ος : Ορισμός «Με τον όρο μάζα εννοούμε ένα μικρό ή μεγάλο σύνολο ατόμων ... ενώ κυριαρχούν τα κατώτερα ένστικτα.»

Πρόθεση συντάκτη: Να προσδιορίσει με ακρίβεια την έννοια της μάζας και κατ' επέκταση της μαζοποίησης, προκειμένου να καταστήσει σαφή τα χαρακτηριστικά της στον αναγνώστη.

2ος : Σύγκριση - Αντίθεση «Ωστόσο, ο κάθε άνθρωπος είναι ... από τις επιθυμίες μας.»

Πρόθεση συντάκτη: Να αντιπαραβάλει τη μαζοποίηση της σύγχρονης εποχής με την ατομικότητα και τα χαρακτηριστικά που πρέπει μέσω αυτής να καλλιεργηθούν, προκειμένου να δημιουργηθεί τρόπος αντίστασης στους μηχανισμούς της μαζοποίησης.

3ος: Αίτιο - αποτέλεσμα «Αυτό οδηγεί σε απώλεια της προσωπικότητας...», «Μόνο όταν βρούμε τη χαμένη ατομικότητά μας θα μπορέσουμε να αντισταθούμε στη μαζοποίηση και στους μηχανισμούς της».

Πρόθεση συντάκτη: Να πείσει, παραθέτοντας επιχειρήματα. Το πρώτο αφορά τα αποτελέσματα της μαζοποίησης, ενώ το δεύτερο τα θετικά αποτελέσματα της ανάκτησης της ατομικότητας ως αντίσταση στη μαζοποίηση.

B6. α.

1. Δυνατότητα, 2. Βεβαιότητα, 3. Δυνατότητα, 4. Πιθανότητα, 5. Δυνατότητα, 6. Υποχρέωση/δεοντολογική διατύπωση, 7. Υπόθεση, 8. Βεβαιότητα.

B6. β.

Δεοντολογική διατύπωση/υποχρέωση: «είναι εκείνα τα χαρακτηριστικά που επιβάλλεται να αναπτύξουμε...». **Αιτιολόγηση:** ο αρθρογράφος επέλεξε τη δεοντολογική διατύπωση, αξιοποιώντας το ρήμα «επιβάλλεται» και την υποτακτική έγκλιση «να αναπτύξουμε», καθώς πρόθεσή του είναι να τονίσει τον αναμφισβήτητο ρόλο της σκέψης και της κριτικής ικανότητας στην αντίσταση απέναντι στους μαζοποιητικούς μηχανισμούς της εποχής μας.

Δυνατότητα: «θα μπορέσουμε να αντισταθούμε στη μαζοποίηση και στους μηχανισμούς της». **Αιτιολόγηση:** Ο αρθρογράφος επέλεξε να εκφράσει τη δυνατότητα με τη χρήση του χαρακτηριστικού ρήματος «θα μπορέσουμε» και την υποτακτική έγκλιση «να αντισταθούμε», θέλοντας να τονίσει πως δυνατό αποτέλεσμα θα είναι η αντίσταση στη μαζοποίηση (και άρα δεν είναι αναπότρεπτη η κατάσταση), εφόσον αξιοποιήσουμε τις προϋποθέσεις που αναφέρει παραπάνω (σκέψη και κριτική ικανότητα).

Γ1.

Κοινός νοηματικός άξονας των δύο κειμένων είναι η σημαντικότητα της κοινωνικοποίησης ως διαδικασίας που μετατρέπει το άτομο σε ενεργό και συνειδητοποιημένο μέλος του κοινωνικού συνόλου. Και τα δύο τονίζουν ότι ο άνθρωπος δεν γεννιέται κοινωνικό ον, αλλά γίνεται μέσω των μηχανισμών κοινωνικοποίησης, όπως η οικογένεια, το σχολείο, οι θεσμοί και οι κοινωνικές ομάδες. Συμφωνούν επίσης ότι η κοινωνικοποίηση δεν περιορίζεται στην εκμάθηση κανόνων, αλλά συνδέεται με την ενσωμάτωση αξιών, την καλλιέργεια της κοινωνικής ταυτότητας και τη διαμόρφωση της ατομικής ελευθερίας μέσα στο συλλογικό πλαίσιο. Τέλος, και τα δύο κείμενα επισημαίνουν τη σημασία της ενεργού συμμετοχής του ατόμου στα κοινωνικά δρώμενα, ώστε να αποφευχθεί η παθητική υιοθέτηση προτύπων και να διασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία τόσο της κοινωνίας όσο και της προσωπικότητας.

Γ2. α.

1 → β, 2 → γ, 3 → δ, 4 → ζ, 5 → α, 6 → ε, 7 → στ

Γ2. β.

1. Στον σύγχρονο τρόπο ζωής, οι ανθρώπινες σχέσεις συχνά γίνονται επιφανειακές και χρησιμοθηρικές, αφού στηρίζονται περισσότερο στο προσωπικό όφελος παρά στην ειλικρινή επικοινωνία. Έτσι, αντί να αποτελούν πηγή στήριξης και αλληλεγγύης, οδηγούν το άτομο στη μοναξιά και στην απώλεια της αυθεντικότητας.
2. Η εντατικοποίηση της εργασίας και η μονοτονία των καθηκόντων συχνά μετατρέπουν τον εργαζόμενο σε «γρανάζι» της παραγωγικής μηχανής. Αντί να νιώθει δημιουργικός και ολοκληρωμένος, αισθάνεται αποξενωμένος από το έργο του και τον εαυτό του, με αποτέλεσμα να βιώνει κούραση, άγχος και ψυχική φθορά.
3. Η ανωνυμία και ο γρήγορος ρυθμός ζωής στις μεγαλουπόλεις δημιουργούν αποξένωση, αφού οι άνθρωποι δεν έχουν χρόνο ούτε διάθεση για ουσιαστική επικοινωνία. Το πλήθος των κατοίκων αντί να ενώνει, απομονώνει το άτομο, οδηγώντας το σε αίσθηση μοναξιάς μέσα στο πλήθος.
4. Η υπερεκμετάλλευση της φύσης και η αποξένωση του ανθρώπου από αυτήν τον απομακρύνουν από την αρμονία και την απλότητα που θα μπορούσε να αντλήσει. Αντί να βιώνει τη φύση ως πηγή έμπνευσης και ισορροπίας, τη μεταχειρίζεται μόνο ως αντικείμενο εκμετάλλευσης, χάνοντας το δεσμό του με το φυσικό περιβάλλον.
5. Η υπερβολική χρήση των ψηφιακών μέσων και των κοινωνικών δικτύων οδηγεί τον άνθρωπο σε εικονικές επαφές εις βάρος των άμεσων σχέσεων. Έτσι, ενώ η τεχνολογία υπόσχεται περισσότερη επικοινωνία, στην πράξη απομονώνει το άτομο σε έναν κόσμο ψηφιακών ψευδαισθήσεων.
6. Η γραφειοκρατία, η διαφθορά και η έλλειψη εμπιστοσύνης προς τους θεσμούς απομακρύνουν τον πολίτη από την ενεργή συμμετοχή στα κοινά. Ο πολίτης αισθάνεται ότι η φωνή του δεν ακούγεται και έτσι αποξενώνεται από την Πολιτεία, υιοθετώντας παθητική στάση και αδιαφορία για τα κοινά.
7. Ο υπερβολικός καταναλωτισμός, η πίεση για επιτυχία και η συνεχής σύγκριση με τους άλλους οδηγούν τον άνθρωπο να χάνει την εσωτερική του ισορροπία και να απομακρύνεται από τις πραγματικές του ανάγκες. Έτσι, δεν είναι πια αυθεντικός, ζει με «προσωπεία» και δεν καταφέρνει να αναγνωρίσει τον πραγματικό του εαυτό.

Δ1. α.

1 - γ, 2 - β, 3 - β.

Δ1. β.

α - Λ, β - Σ, γ - Σ, δ - Λ.

Δ2.

Θέμα: Η αντίσταση του ατόμου στη μαζοποίηση και η χαρά που αντλεί από τη διατήρηση της μοναδικότητάς του.

Κειμενικοί δείκτες → Ερμηνευτικές προεκτάσεις

1. α' ενικό ρηματικό πρόσωπο: Στο ποίημα «Πρόσθεσις» το α' ενικό πρόσωπο («είμαι», «με χαράν βάζω», «δεν αριθμήθηκα», «μ' αρκεί») ενισχύει το μήνυμα της διαφοροποίησης από τη μάζα. Το ποιητικό υποκείμενο υπογραμμίζει ότι δεν είναι «μία μονάδα» ανάμεσα σε πολλές, αλλά ένα ξεχωριστό πρόσωπο. Μιλάει προσωπικά και άμεσα, σαν να εκφράζει έναν εσωτερικό μονόλογο, μοιράζεται τη δική του προσωπική επιλογή. Αν και το «εγώ» φαίνεται προσωπικό, λειτουργεί και ως παράδειγμα: δείχνει έναν δρόμο αντίστασης στον κομφορμισμό και στη μαζοποίηση.
2. Παρένθεση («την πρόσθεσί των που μισώ»): Τονίζει την αποστροφή του απέναντι στη μαζικότητα και κάνει πιο έντονη τη στάση διαφοροποίησης.

3. Συνυποδηλωτική λειτουργία της γλώσσας («πρόσθεσι», «ολικό ποσό», «δεν αριθμήθηκα»): Η λέξη «πρόσθεσι» δεν σημαίνει μια απλή αριθμητική πράξη αλλά συνυποδηλώνει τη μαζοποίηση και την απρόσωπη κοινωνία, όπου το άτομο χάνει την ταυτότητά του και γίνεται ένας αριθμός μέσα στο σύνολο. Όταν το ποιητικό υποκείμενο δηλώνει emphaticά ότι δεν αριθμήθηκε στο ολικό ποσό, εννοεί την άρνησή του να ενταχθεί σε μια κοινωνία που καταπνίγει τις ιδιαιτερότητες. Δείχνει την αντίσταση στην ομοιομορφία και εκφράζει την ικανοποίηση που νιώθει, διατηρώντας την ατομικότητά του («Κι αυτή η χαρά μ' αρκεί.»).

Δ3.

Στη σημερινή κοινωνία της παγκοσμιοποίησης, της καταναλωτικής μανίας και της επιρροής των κοινωνικών δικτύων, το μήνυμα του ποιήματος παραμένει επίκαιρο. Ο άνθρωπος οφείλει να προστατεύει την προσωπική του ταυτότητα και την αυθεντικότητά του, να μην παρασύρεται από την ομοιομορφία και τη μαζοποίηση, αλλά να χαίρεται τη μοναδικότητά του. Το ποίημα μπορεί να λειτουργήσει σήμερα ως μήνυμα υπέρ της ατομικότητας και της αποδέσμευσης από οτιδήποτε ομογενοποιεί τους ανθρώπους.

Ε1.

1. αναγάγει 2. ωρίμαση 3. αποκλίνουσα 4. παρεκκλίνει 5. φέρονται 6. από 7. αλληλεγγύη 8. βορά 9. διαιώνιση 10. σύσφιγξη.

ΣΤ.

γ. θεός